

DE DRUKPLATEN DER EERSTE EMISSIE VAN NEDERLAND.

1852-1864

door Mr W. S. Wolff de Beer

Onderstaand artikel verscheen in het Gedenkboek van ons Maandblad, hetwelk in 1932 het licht zag ter gelegenheid van de 80-jarige invoering van de Nederlandse postzegels en het 10-jarig bestaan van ons tijdschrift.

Aangezien dit gedenkboek voor velen thans zeer moeilijk te verkrijgen is en in de catalogus uitgegeven door de Ned. Vereeniging van Postzegelhandelaars naar artikelen in dit gedenkboek wordt verwezen, meenden wij goed te doen enige der voornaamste artikelen opnieuw in ons Maandblad te doen verschijnen, zodat ook de vele verzamelaars van na 1932 daarvan gemakkelijker kennis kunnen nemen. Het verhoogt ons te constateren, dat het fraaie artikel van Mr W. S. Wolff de Beer thans, na ruim 22 jaar, nog niets van zijn waarde heeft verloren.

De studie van het samenstellen der zegels in de volgorde, die zij op de oorspronkelijke drukplaten innamen, het „platen”, is afkomstig uit Engeland. Daar hield men zich reeds vijf en twintig jaar geleden bezig met het „platen” van onze mooie eerste emissie, die volgens de jongste ontdekkingen van de eminente heer Korteweg door J. W. Kaiser is ontworpen, dezelfde die ook de ontwerpen voor de tweede emissie schiep. Bij de geschiedenis van het platen onze eerste zegels springen twee namen naar voren: de twee grote W's, R. W. Wilkinson en onze diep betreurde veteraan en leermeester A. J. Warren. En een derde naam mag daarbij niet worden vergeten, die van de bezitter van de mooiste en meest complete collectie van onze eerste emissie opgezet naar de platen, de heer F. Stuyck.

Deze pioniers, bij wie ik nog noem d' Applaincourt, hebben na moeizame studie gevonden, dat er voor de 5 cent VI, voor de 10 cent X en voor de 15 cent I drukplaat zijn gebruikt.

Veel zoude er van de druktechniek te vertellen zijn, maar ik zal de beschrijving daarvan aan meer bevoegden overlaten en onder verwijzing naar het werkje van F. Serrane, „Premiere Emission des Pays-Bas”, Amiens 1924, dat in de handel verkrijgbaar is, mij uitsluitend ertoe bepalen u te vertellen, hoe men de verschillende drukplaten van elkander kan onderscheiden en herkennen. (Zie ook: „De emissie 1852 Nederland”, door P. C. Korteweg, „De Philatelist”, 7e jrg., nr. 1).

Als bekend mag worden verondersteld, dat de platen van staal waren en dat er 100 afdrucken van konden gemaakt worden in 4 blokken van 25 met een tussenruimte van 1 cm tussen de blokken. Voorts, dat de zegels zijn gedrukt op papier voorzien van het watermerk posthoorn, en wel één watermerk per zegel. De watermerken waren omlijst door een rand van 4 strepen waar tussen in het midden het woord „Postzegels”. Exemplaren met een deel van deze strepen, al of niet met een deel van een der letters, dus buitengewoon brede randnummers, zijn zeer zeldzaam. (Zie ook Korteweg, pag. 4).

Alvorens de kenmerking van elke afzonderlijke plaat te behandelen, enkele algemeenheden.

Een nauwkeurig kloppend kenmerk voor elke plaat afzonderlijk is niet te geven, omdat het niet bestaat. Er bestaan echter genoeg hulpmiddelen bij het onderscheiden der platen, waardoor dit niet al te lastig wordt. Deze hulpmiddelen zijn: de kleur, het papier, de druk, de afstempeling, de bijwerkingen en de plaatfouten. Er is veel tijd, veel geduld en veel materiaal voor nodig om te kuneg beslissen, welke dier hulpmiddelen in een bepaald geval de doorslag geeft. Laat ik beginnen met enkele der gemakkelijkste en onfeilbare kentekenen op te sommen.

Plaatfouten:

10 cent plaat VII. — De 10 cent met plaatfout hoorn is altijd van plaat VII. Elk zegel dezer plaat heeft deze bekende plaatfout.

10 cent plaat VIII. — De 10 cent met plaatfout geretoucheerde hoorn is altijd van plaat VIII. Bij elk zegel dezer plaat is de hoorn weggeretoucheerd.

Papier:

5 cent plaat VI — Een 5 cent op zeer dun zg. japans papier is altijd van plaat VI.

10 cent plaat X. — Een 10 cent zegel op zeer dun, zg. japans papier is altijd van plaat X. De zegels van de platen VI (5 cent) en X (10 cent) komen echter ook op gewoon papier voor.

Goede, maar niet onfeilbare kenmerken:

Papier:

Plaat I, 5 en 10 cent. — Zegels der 5 en 10 cent op geheel wit papier zijn bijna altijd afkomstig van plaat I.

Afstempeling:

Plaat V en VI, 5 cent. — 5 cent met FRANCO stempels zijn nagenoeg altijd van de platen V en VI. Plaat IV komt ook nog met dit stempel voor; bij de overige platen is het een zeer zeldzame verschijning. De zegels moeten dan lang in een portefeuille of portokas achtergebleven zijn.

Plaat VII-X, 10 cent. — De platen VII tot X der 10 cent hebben altijd het stempel FRANCO.

Plaat VI, 10 cent. — Bij plaat VI der 10 cent wisselen FRANCO en rondstempel elkander af.

Plaat V, 10 cent. — Bij plaat V komt nog een enkele maal een FRANCO stempel voor; daarvoor niet.

Kleur:

Plaat I en II, 5 cent. — Zegels der 5 cent zg. staalblauw gekleurd zijn altijd van plaat I of II.

Plaat IV, 5 cent. — Zegels der 5 cent in zg. water- of melkblauwe kleur zijn altijd van plaat IV.

De kleur is een gevaarlijk hulpmiddel bij het onderscheiden der platen, behalve in de gevallen, die ik hiervoren heb aangegeven. Immers de meest afwijkende kleuren zijn voor eenzelfde plaat gebruikt. Dit komt duidelijk uit bij de platen III en V der 5 cent.

De eerste afdrucken van plaat III zijn vervaardigd in een kleur, die veel lijkt op die van plaat I. Slechts is zij nog meer donker blauw. De laatste afdrucken dezer plaat vertonen daarentegen een licht groenachtig blauw, dat ook bij de eerste afdrucken van plaat IV voorkomt. Latere afdrucken dezer plaat hebben de bekende water- en melkblauwe kleur, terwijl de laatste afdrucken op die van plaat V gelijken.

Wij stoten hier op de enige algemene regel die er omtrent de kleur te geven is, en wel deze, dat de laatste kleur van de voorafgaande plaat bijna altijd gelijk is aan de eerste afdrucken van de daarop volgende, of m.a.w. het gebruik van een nieuwe plaat en een nieuwe drukinkt vielen niet samen.

Na deze algemene opmerkingen volgen in het kort de bijzondere kenmerken van elke afzonderlijke plaat.

5 cent plaat I. — 1 Januari 1852-1853, vervaardigd door J. Wiener.

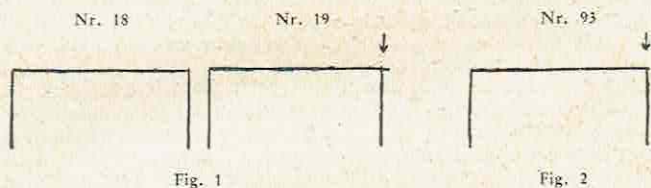
Het voornaamste kenmerk van deze plaat is de buitengewoon fraaie afdruk, die nagenoeg geen gebreken vertoont. Dit ziet men het beste bij de zwarte proeven, die van deze plaat gedrukt zijn en dan ook als hulpmiddel bij het „platen” dienst kunnen doen, te meer waar er enige veldelen en zelfs een geheel vel van bewaard zijn gebleven (collectie Van Nifterik).

Papier: Een verder herkenningsteken is het witte papier, dat men bij veel zegels dezer plaat aantreft, hoewel zij ook op licht blauwachtig getint papier voorkomen.

Kleur: Voorts heeft men de kleur, die van diep donkerblauw in het begin loopt tot staalblauw tegen einde 1852.

Afstempeling: Zegels met het jaartal 1852 zijn natuurlijk steeds van plaat I afkomstig. Helaas was toen veelal het stempel zonder jaartal in gebruik.

Bijwerkingen: Deze zijn met meesterhand uitgevoerd en vrijwel onzichtbaar, wat het „platen” voor hen die geen veldelen der zwarte proef bezitten haast onmogelijk maakt. De bijwerkingen zijn voornamelijk te vinden in de rechter bovenhoek. Blijkbaar was de bovenbuitenlijn niet scherp op de vermenigvuldigingsstempel ingeperst. Zo is bij de nummers 19 (zie fig. 1) en 86 de bovenlijn iets te ver doortrokken en steekt een weinig uit. Soms ook loopt deze zelfde lijn iets naar beneden af, alvorens zij de rechterbuitenrand raakt, o.a. bij de nrs. 93 (zie fig. 2), 98 en 99. Bij het laatste nummer raakt de rechterbuitenlijn de onderlijn niet.

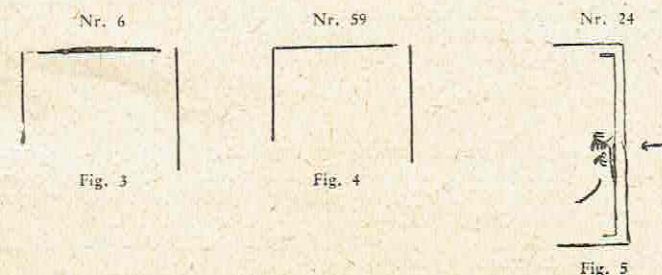
De zegels staan recht in de rij; toch ontwaart men dat de rij van links naar rechts iets afloopt. Men vindt in tegenstelling tot bijna alle andere platen nagenoeg geen kleurvlekken en streepjes tussen de zegels, zodat ook dit gewaardeerde hulpmiddel bij het „platen” ontbreekt.

5 cent plaat II. — September 1853-1854, vervaardigd door J. P. Menger. Er is geen kenmerkende onderscheiding aan te geven, waardoor deze plaat verschilt van plaat I. Verwarring is dan ook zeer goed mogelijk. De zegels van deze plaat zijn zeldzaam, vooral in paren en strippen. Het is nog niet gelukt deze plaat in haar geheel te reconstrueren.

De kleur is in het algemeen lichter dan bij plaat I met een nuance naar grijsblauw. Men vindt echter ook staalblauw en donkerblauw.

Het papier is veelal egaal lichtblauw getint. De combinatie van grijsblauw zegel op egaal lichtblauw getint papier is kenmerkend voor deze plaat.

De afdruk is slordiger dan bij plaat I en in tegenstelling tot die plaat vindt men hier en daar kleurvlekken tussen de zegels. De rechterbovenhoek sluit dikwijls niet. Het meest bekende zegel van deze plaat is nr. 6, waarbij zowel links als recht een groot gedeelte der bovenlijn ontbreekt (zie fig. 3). Bij nr. 59 ontbreekt de bovenrand alleen aan de rechterkant (zie fig. 4). Bij nr. 24 is de gehele binnenrand duidelijk zichtbaar bijgewerkt (zie fig. 5 en Serrane, fig. IX).

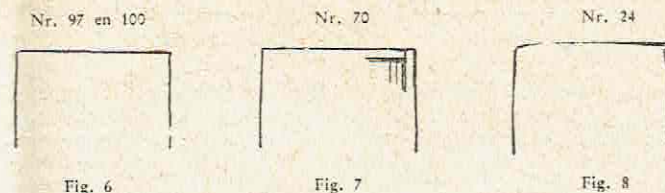
5 cent plaat III. — 1855-1859.

Het voornaamste kenmerk van deze plaat is de verdikking van de bovenrandlijn aan de rechterkant. De bovenrandlijn begint dikwijls links zeer dun, wordt allengs forser, om dan rechts in een verdikking te eindigen.

De kleur loopt van diep donkerblauw in de aanvang tot licht groenachtig tegen het einde, met verschillende tussen-nuances. De randen vertonen of korte dikke kleurstrepen, veelal links onder, of fijne scherpe kleurstreepjes.

Het papier is blauwachtig getint, maar minder egaal dan bij plaat II.

De bijwerkingen vindt men voornamelijk in de rechterbovenhoek. Bij de nrs. 52, 70, 97 en 100 is de graveernaald uitgeschoten (zie fig. 6 en 7). Soms is de rechterbovenhoek open, zoals bij de nrs. 24, 55, 57 en 64 (zie fig. 8), dan weer de linkerbenenhoek, o.a. bij de nrs. 31, 44, 69, 70 en 100.

Daar deze plaat veel langer in gebruik was dan hare voorgangsters, vindt men er vele losse exemplaren, zowel als paren en strippen van. De reconstructie is daarom vrij gemakkelijk, te meer waar de blauwe kleurproeven, in 6 verschillende nuances opgesomd in het „Proevenboek” onder nr. 4, van deze plaat afkomstig zijn.

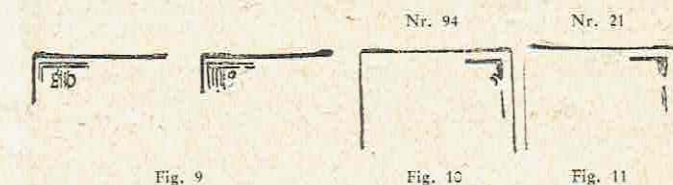
De afdruk is behoudens de fouten in de rechterbovenhoek vrij goed, zodat bij donkerblauwe exemplaren die niet bijgewerkt zijn, wel eens verwarring met plaat I mogelijk is. In tegenstelling met plaat I staan de zegels echter vrij slordig in het gelid.

5 cent plaat IV. — 1859-1861.

Deze plaat heeft twee duidelijke kentekenen, de kleur en de bovenlijn. De kleur dezer plaat is water- of melkblauw, hetgeen niet wegneemt, dat men evenzeer exemplaren in de groenblauwe kleur van plaat III, als in de helder lichte blauwe kleur van plaat V aantreft. De eersten in het begin van het gebruik der plaat, de laatsten tegen het einde.

In tegenstelling tot plaat III loopt de bovenlijn aan beide uiteinden dik uit. Men vindt echter ook de bovenlijn over de volle lengte egaal verdikt.

De bijwerkingen vinden we eveneens in tegenstelling tot plaat III ditmaal aan de linkerbovenhoek. Zij zijn zeer fabriek en bestaan uit 1 tot 10 kleine streepjes, van uit de bovenlijn getrokken, meestal voor de P van Post, of soms ook tussen de P en de O (zie fig. 9).

Er zijn slechts twee bijwerkingen in de rechterbovenhoek bekend, en wel bij de nummers 21 en 94, maar deze zijn dan ook zeer duidelijk zichtbaar (zie fig. 10 en 11).

Tijdens deze plaat begint het gebruik van het FRANCO stempel.

5 cent plaat V. — October 1860-1862.

Het voornaamste kenmerk van deze plaat is wederom te vinden in de bovenlijn. Ditmaal is hij in het midden normaal van dikte of verdikt en aan de beide uiteinden zeer dun. Er zijn echter vele uitzonderingen, waarbij de bovenlijn of aan de linker-, of aan de rechterkant verdikt is, bijv. in het blok van nrs. 26-50. Dan moet ons een der andere kenmerken van de plaat helpen, waarvan er vele zijn, zoals:

De kleur. Deze loopt van helder lichtblauw (kobaltblauw) tot groenachtig blauw.

De afstempeling. Deze is nagenoeg uitsluitend het FRANCO stempel met of zonder rand. Bij uitzondering vindt men de plaatsnaamlangstempel of de spoorwegstempel.

De bijwerkingen. Wij vinden vele bijwerkingen van de verticale strepen in de rechter onderhoek. Deze bijwerkingen strekken zich veelal uit vanaf de rechteronderhoek tot het midden van de rechterbuitenlijn (fig. 12 en 13).

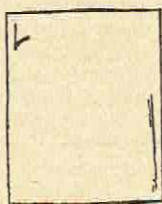

Fig. 12

Fig. 13

Buitendien vindt men evenals bij plaat IV weer vele lijntjes voor de P van Post. Maar in tegenstelling tot plaat IV zijn deze lijntjes, behoudens een enkele uitzondering, van onder naar boven getrokken, uitgaande van de bovenkant van de krul bij de leter P, welke bovenkant dan tevens bijgewerkt is (zie fig. 14, 15 en 16). Zie ook Serrane, blz. 19, fig. 23.

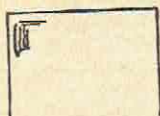

Fig. 14

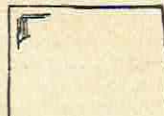

Fig. 15

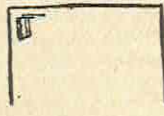

Fig. 16

Waar de linkerbovenhoek of de rechterbovenhoek niet bijgewerkt zijn, vertonen zij veelal een witte vlek.

Merkwaardig is, dat de bijwerkingen van de linkerbovenhoek voornamelijk worden aangetroffen bij de nrs. 1-50 en van de rechteronderhoek bij de nrs. 51-100; blijkbaar zijn deze twee delen der plaat op verschillende tijdstippen of door verschillende personen bewerkt.

Een kenmerk van deze plaat is ook het veelvuldig voorkomen van een verticale kleurstreep in de rand bij de linkeronderhoek. Deze streep treft men echter ook wel aan bij plaat VI en andere platen.

5 cent plaat VI. — 1862-1864.

Zegels op dun papier zijn altijd van plaat VI. Soms is het papier zo dun, dat de druk een weinig uitgevlooid lijkt. Daardoor komt het voor, dat hetzelfde nummer van de plaat gedrukt op dun papier een geheel andere aanblik heeft en schijnbaar afwijkingen vertoont van hetzelfde nummer, gedrukt op dik papier. Bij aandachtige beschouwing ziet men dan toch de punten van overeenkomst.

De kleur is dieper, donkerder en doffer blauw dan bij plaat V. De zegels op dun papier zijn weer donkerder dan die op normaal papier. De laatste hebben een meer groenachtige tint.

De bijwerkingen kan men het beste bestuderen bij de zegels op dun papier. Zij zijn veelvuldig en bevinden zich ditmaal zowel in de linker- en rechterbovenhoek als ook en vooral in de rechteronderhoek (fig. 17, 18, 19). Ook de linker-

Fig. 17

Fig. 18

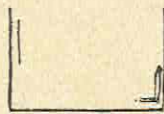

Fig. 19

binnenrand vertoont dikwijls een bijwerking, bestaande uit een streep lopende van even boven de linker onderhoek tot het midden (afb. 20). De bijwerkingen in de linker- en rechterbovenhoek lopen in tegenstelling tot plaat V maar in overeenstemming met plaat IV van boven naar beneden. Wij

vinden weer de streepjes vóór de P van Post en tussen P. en O (zie fig. 21 en 22). Zie ook Serrane, blz. 21, fig. 27. Een

Fig. 20

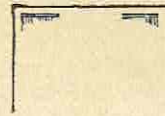

Fig. 21

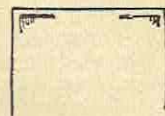

Fig. 22

enkele maal is ook de krul bij de P bijgewerkt, o.a. bij nrs. 94, 99 en 100, een bijwerking die men veelvuldiger aantreft bij plaat V. De bijwerkingen in de rechterbovenhoek bestaan uit streepjes achter de L van Zegel al of niet gepaard met bijwerking van de binnenrand boven de L. Zie fig. als boven.

Voor de stempels geldt het zelfde als bij plaat V is opgemerkt.

* * *

10 cent.

Een enkel woord vooraf, alvorens aan de kenmerken van elke afzonderlijke plaat te beginnen.

Het onderscheiden der drukplaten van de 10 cent van elkander, is moeilijker dan bij de 5 cent, ten eerste omdat het aantal groter is, en wel 10 in het geheel, ten tweede omdat de kleuren der diverse platen onderling minder afwijking vertonen dan bij de 5 cent. Vooral de platen III, IV en V enerzijds en VI en X anderzijds vertonen wat de druk betreft veel overeenkomst.

Voor de reconstructie der platen zelf, die wij overigens in dit artikel niet behandelen, heeft men enige zeer goede gegevens. Immers plaat IV is dezelfde, waarvan destijds de heer Moesman de bekende afdrucken heeft gemaakt. Van plaat V is de kleurproef in dofrood met het stipje op de wang afkomstig, in het „Proevenboek” onder nr. 4 opgenomen. Van plaat VII, de hoornplaat, zijn in enige speciaalcollecties grote veldelen aanwezig. Toch blijven er nog genoeg moeilijkheden over, in het bijzonder bij plaat II, die evenals de overeenkomstige plaat bij de 5 cent de enige is, die nog geheimen voor de speurende loupes der platers wist te bewaren.

10 cent plaat I. — 1 Januari 1852. Vervaardigd door J. P. Menger.

Het voornaamste kenmerk dezer plaat is het witte papier en de scherpe afdruk der buitenlijnen. Dit laatste kenmerk heeft zij echter gemeen met plaat II. Bij plaat I echter loopt de onderlijn regelmatig door van het begin tot het einde, bij plaat II en alle overige platen is zij onder het cijfer 10 gebroken.

De afdruk is heel wat minder fraai dan bij plaat I van de 5 cent en de zegels staan ook lang niet zo gelijkmatig in het gelid. Vandaar de talrijke bijwerkingen, soms zeer fijn, soms vrij grof uitgevoerd, die het vermoeden doen rijzen, dat hier twee verschillende personen aan het werk zijn geweest. Zij komen voor op alle mogelijke verschillende plaatsen van het zegel. De bovenbuitenlijn heeft enige overeenkomst met die van plaat V der 5 cent, in dier voege, dat zij soms ook op de opstaande lijnen lijkt te hangen. Bij enkele nummers loopt zij links iets te ver door met een kleine neiging tot opwaartse richting. Bij andere nummers van de plaat steekt de linkerbuitenlijn iets boven de bovenlijn uit. Een enkele maal, o.a. bij de nummers 77 en 78, is de linker bovenhoek open (fig. 23).

Fig. 23

Voor de talrijke bijwerkingen van het zegelbeeld zie fig. 24-35. Men treft ook hier als bij de 5 cent versterkte streepjes voor de P van Post en achter de L van zegel aan, maar minder duidelijk zichtbaar.

De kleur is in het begin diep karmijnrood en wordt later iets matter.

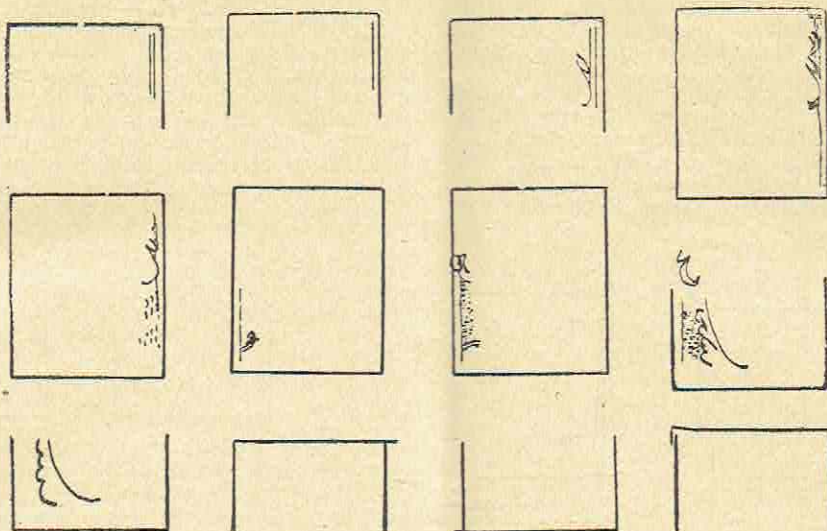

Fig. 24-35

10 cent plaat II. — Einde 1853-1855.

Het voornaamste kenmerk dezer plaat is evenals bij plaat I de scherpe afdruk der buitenlijnen, doch hier loopt de onderlijn niet door, maar is gebroken onder het cijfer 10. Voorts vindt men bij het grootste deel der exemplaren van deze plaat een kleurvlek op de T van Post. Ten slotte treft men ook op de randen vele kleurvlekken aan.

De afdruk is nog slordiger dan bij plaat I, en de bijwerkingen, die men nagenoeg op dezelfde plaatsen aantreft, zijn nog grover. Enkele daarvan zijn zeer in het oog lopend en interessant, zoals bij nr. 78 (zie fig. 36), waar de rechterbinnenlijn bijna even zwaar en dik is als de buitenlijn, nr. 43, die een sterke bijwerking achter de L van Zegel vertoont (zie fig. 37), en de nrs. 67 en 68, die in de linker-

10 cent plaat III. — October 1854-1858.

Een onderscheidend kenmerk ontbreekt bij deze plaat. Daar er ook geen zichtbare bijwerkingen op voorkomen, is zij moeilijk te definiëren.

De afstempeling die moet liggen tussen October 1854 en 1858, is nog de beste leidraad, voor zover deze zegels niet behoren tot de platen II, IV en V. Voorts vindt men op sommige zegels vooral in de onderrand gekleurde kromme lijntjes (haarlijntjes) binnen en buiten het zegelbeeld. Zie fig. 40-42 en Serane, fig. 33.

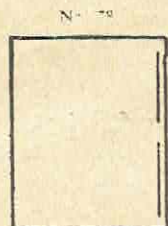

Fig. 36

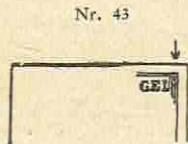

Fig. 37

Fig. 40

Fig. 41

Fig. 42

De tint loopt van helderkarmijnrood tot bruinrood.

De buitenlijnen, vooral ook de onderlijn, zijn minder scherp afgedrukt dan bij de twee vorige platen en de inkt is meer uitgevloeid. Dit verschijnsel treft men echter ook bij de volgende platen aan, waarbij echter de onderlijn meestal bijgewerkt is.

onderhoek op geheel verschillende wijze, maar duidelijk zichtbaar zijn bijgewerkt (zie fig. 38 en 39).

10 cent plaat IV. — Begin 1856-1858.

De voornaamste herkenningstekenen zijn de onderrand, die dikwijls versterkt is (zie fig. 43-46) en een eigenaardig

Fig. 38

Fig. 39

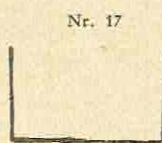

Fig. 43

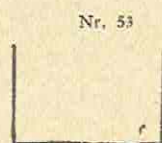

Fig. 44

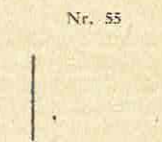

Fig. 45

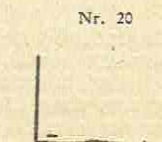
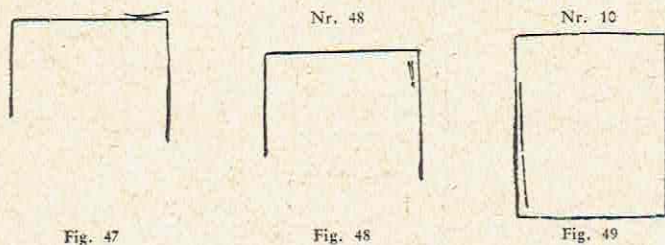

Fig. 46

De zegels staan onregelmatig in de rij. De kleur loopt van karmijnrood tot dof karmijn. Het karmijn overweegt in deze plaat. Dikwijls zien de zegels er vlekkelig uit.

gevormde kleurvlek in de rechter bovenrand boven de letters E en L, een vlek die op 80 van de 100 exemplaren voorkomt (zie fig. 47). Ook overigens vertonen de randen veel kleurvlekken.

Het schijnt dat deze plaat vrij spoedig vuil is geworden. Buiten de versterking van de onderrand, die soms duidelijk zichtbaar is in de onderhoeken (zie Serrane, fig. 35, nr. 52) vindt men slechts weinig bijwerkingen. Zeer duidelijk zichtbaar is die in de rechterbovenhoek bij nr. 48 (zie fig. 48) en aan de linker binnenrand bij nr. 10 (zie fig. 49).

Overigens is de reconstructie van deze plaat niet moeilijk, want zij is dezelfde die gebruikt is voor de illustratie van het standaardwerk in 1895, bij welke gelegenheid de heer Moesman te Utrecht er zijn bekende afdrukken in diverse kleuren van heeft gemaakt. Het belang van de z.g. Moesmanafdrukken is dus, dat zij zijn gemaakt van een der originele platen, toen reeds bijna 40 jaar buiten gebruik.

De kleur. Men vindt alle mogelijke kleurnuances, van af donkerrood tot bruinrood en bleekrood.

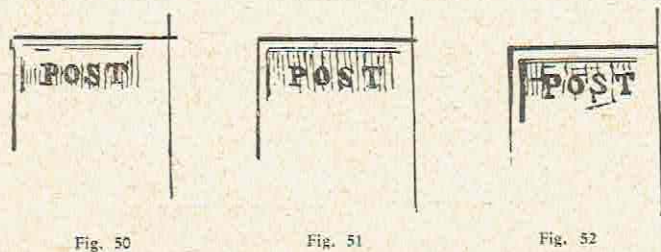
Het FRANCO stempel trof ik tot dusverre nog niet op deze plaat aan.

10 cent plaat V. — September 1857-1861.

De eerste afdrukken van deze plaat waren zeer fraai en op helder wit papier. Tegen einde December 1858 begonnen zich kleine kleurpuntjes over de gehele oppervlakte van het zegelbeeld te vertonen; dit werd allengs erger, zware kleurvlekken en strepen op de randen voegden zich hierbij, tot dat het zegelbeeld het vuile wazige aanschijn kreeg, waaraan men onmiddellijk een zegel van plaat V kan herkennen. De zegels van de vuile plaat zijn roserood. Men treft dus van plaat V zegels aan die in fraaiheid wedijveren met plaat III, en andere die erg vuil en vlekkelig zijn.

De enige fout bij de afdruk gemaakt, is dat de ruimte boven het woord Post dikwijls wit is gebleven. Dit is het best zichtbaar bij nr. 12.

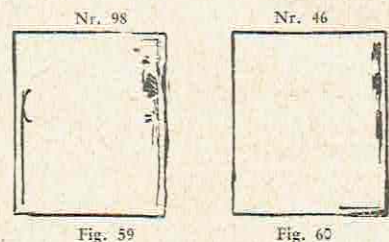
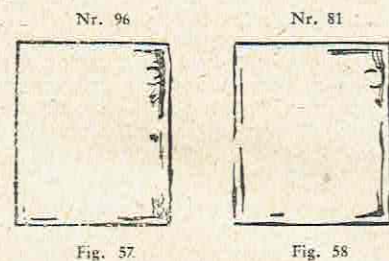
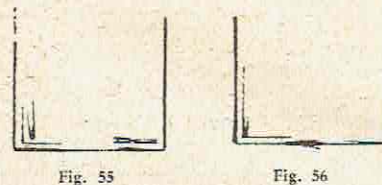
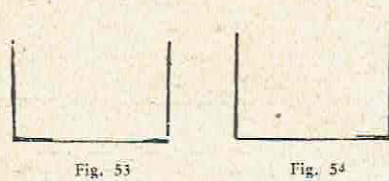
De enige bijwerkingen van deze plaat, naast een versterking van de onderlijn van rechts tot even over het midden, bestaan dan ook uit verticale lijntjes tussen de letters van Post ter vervanging van de weggevallene (zie fig. 50-52 en Serrane, fig. 36 en 37). Deze bijwerkingen zijn met het blote oog moeilijk te ontwaren.

Bij deze plaat begint het gebruik van het FRANCO stempel. Voor de reconstructie is van belang, dat de bekende steenrode kleurproeven met het streepje op de wang, zie „Proevenboek”, nr. 5g, van deze plaat afkomstig zijn. Daar deze proeven zijn gemaakt toen de zegels reeds 5 jaar in gebruik waren, kan men veilig aannemen, dat men een andere kleur zocht, vandaar de naam kleurproeven.

10 cent plaat VI. — October 1860-1862.

Een bepaald kenmerk is weer moeilijk te geven. Men beschouwt deze plaat als die, welke van alle platen der 10 cent het slechtst is afgedrukt. Vandaar de vele bijwerkingen, die vrij slecht zijn uitgevoerd. Men vindt ze vooral aan de rechterbinnenkant en aan de benedenlijn. Voor de laatste zie fig. 53-56, voor de eerste fig. 57-60. Nog vele andere exemplaren vertonen duidelijk zichtbare bijwerkingen, doch het gaat buiten het bestek van dit artikel deze alle hier op te sommen.

De kleur is in het algemeen doffer en donkerder dan die bij de voorafgaande platen. Wij treffen hier reeds de kleur van de hoornplaat aan. Door inwerking van de gom loopt de tint wel eens naar bruinrood.

FRANCO en rondstempel wisselen elkander op deze plaat af. Bij enkele goede afgedrukte exemplaren met FRANCO stempel is wel eens verwarring met plaat X mogelijk.

Verschillende zegels dezer plaat hebben een kleurstreep boven de letters ZE van Zegel.

10 cent plaat VII. — 1861-1862.

Dit is de plaat van de 10 cent die het gemakkelijkst te herkennen is en wel door de plaatfout hoorn op het voorhoofd, die op elk exemplaar dezer plaat voorkomt. Deze fout gaat steeds gepaard met een andere minder bekende, en wel een horizontaal kleurstreepje aan het loofwerk van de bladeren, juist tegenover de hals van de kop.

Voorts vertoont deze plaat nog vele bijwerkingen, waarop wij te dezer plaatse niet verder behoeven in te gaan.

De laatste afdrucken der plaat zien er eigenaardig uit door tal van kleine rode kleurpuntjes, zowel over het zegelbeeld als over de randen verspreid. Het blijft voorlopig een open vraag of deze puntjes of wel de hoorn de oorzaak waren, dat deze plaat zo spoedig buiten gebruik werd gesteld.

10 cent plaat VIII. — Augustus 1861-1862.

Deze plaat is al even gemakkelijk te herkennen als de vorige en wel doordat op elk exemplaar de hoorn van plaat VII duidelijk zichtbaar is weggewerkt. Gebleven is echter het horizontale kleurstreepje aan het loofwerk der bladeren tegenover de hals.

De plaat moet vervaardigd zijn met behulp van de zelfde stempel als de hoornplaat, maar toch hebben wij te doen met een geheel nieuwe plaat, immers wij vinden hier bijwerkingen, die niet voorkomen op de hoornplaat.

Sommige exemplaren vertonen kleine kleurpunten over de gehele oppervlakte, evenals bij plaat VII. De tint loopt van donker bruinachtig rood tot licht karmijn.

10 cent plaat IX. — 1862.

Deze plaat lijkt op de beide voorafgaande, maar de hoorn is thans geheel verdwenen zonder sporen achter te laten. Daarentegen vindt men bij de meeste exemplaren zware kleurstrepen langs de buitenrandlijnen, die óf deze randlijnen raken, óf zich tussen randlijn en binnenrand bevinden. Daardoor maken de zegels dezer plaat een slordiger indruk, dan de afdruk inderdaad verdient.

De bijwerkingen lijken op die van de platen VII en VIII en bestaan veelal uit een of meer kleine verticale lijntjes achter de L van Zegel in de rechterbinnenbovenhoek. Een enkele maal is ook de linkerbinnenbovenhoek bijgewerkt (zie fig. 61 en Serrane, fig. 45 en 46).

De bovenlijn is bijna altijd versterkt, nu eens links, dan weer in het midden en meestal rechts, gewoonlijk op meerdere plaatsen tegelijk. Bij de nrs. 26 tot 29 raakt de rechterbuitenlijn de onderlijn niet (zie Serrane, fig. 45).

De kleur is ongeveer gelijk aan die van de platen VII en VIII.

Fig. 61

10 cent plaat X. — Midden 1862—1864.

Evenals bij de laatste plaat der 5 cent vindt men de zegels dezer plaat op dik en dun papier. Een 10 cent op dun papier is dus altijd van plaat X.

De afdruk is zeer fraai en zou verward kunnen worden met die van plaat I, ware het niet, dat zegels dezer plaat uitsluitend de afstempeling FRANCO dragen, behoudens een enkele spoorwegafstempeling. Verwarring met de zegels van plaat VI met FRANCO stempel is eerder mogelijk, te meer waar de bijwerkingen van beide platen veel overeenkomst

vertonen. Die van plaat X zijn echter in het algemeen fijner uitgevoerd, zoals ook de gehele afdruk beter is.

De bijwerkingen zijn voornamelijk in de linkerbovenhoek te vinden; zij lijken op die van plaat V en VI der 5 cent in die voege, dat dikwijls de krul voor de P eveneens bijgewerkt is.

Vooral de zegels in de linkeronderhoek van het vel en wel de nummers 66-69 en 71-73 tonen zeer duidelijk een zodanige bijwerking (zie fig. 62-64 en Serrane, fig. 48).

Dezelfde soort bijwerking, maar iets fijner uitgevoerd, treft men bij de zegels in de rechteronderhoek van het vel aan.

Fig. 62

Fig. 63

Fig. 64

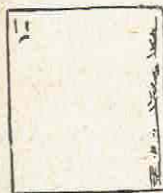

Fig. 65

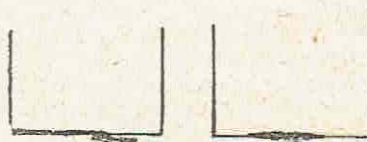

Fig. 66

Nr. 56 vertoont grove bijwerkingen links voor de P, terwijl tevens de gehele rechterbinnenkant is bijgewerkt. Het zelfde treffen wij aan bij nr. 69 (zie fig. 65).

Bij de nrs. 14, 15, 54, 56, 62 en 81 vinden wij in de onderand een uitgevloede diepkarmijne kleurstreep (zie fig. 66), alsof het papier vloecipapier is. Voorts vindt men bij vele andere exemplaren kleurstrepen onder de onderrand.

De kleur loopt van bloedrood tot helder karmijn.

N a w o o r d.

Kent men de verschillende drukplaten van de 5 cent en 10 cent uit elkander, en wil men de platen zelf gaan reconstrueren, dan zoekte men randstukken en liefst paren en stripjes. Deze leveren bijna steeds aanwijzingen voor de plaats van het zegel. Welke deze aanwijzingen zijn, hoop ik u te vertellen vóór het 25-jarig jubileum van het „Maandblad“.

Intussen kunt u al uw krachten beproeven op de 15 cent, die maar één drukplaat heeft gehad.

★ NEDERLAND ★

Redacteur: J. Eljgenraam, Nieuwe Haven 123a, Schiedam.

STATUUT-ZEGEL.

Aangezien het persbericht van de PTT betreffende de Statuut-zegels ons eerst op 10 December jl. bereikte, konden wij in ons vorige nummer geen uitvoerige mededelingen omtrent deze zegels meer doen.

Wij laten hieronder nu de betreffende Dienstorder van de PTT volgen.

H.936. Uitgifte van een bijzondere frankeerzegel (Statuut-postzegel).

1. Ter gelegenheid van de bevestiging van het Statuut voor het Koninkrijk door H.M. de Koningin op 15 December 1954 zal — ter symbolisering van deze bijzondere gebeurtenis — in elk der drie delen van het Koninkrijk een bijzondere postzegel (zonder toeslag) worden uitgegeven. De frankeerwaarde van de Nederlandse zegel is 10 ct, die van de Surinaamse en van de Antilliaanse zegels 7½ ct.

VERKRIJGBAARSTELLING NEDERLANDSE ZEGEL

2. De Nederlandse Statuut-postzegel zal van 15 December 1954 te 15 uur t/m 14 Januari 1955 door alle postinrichtingen worden uitgegeven. Aan het publiek moet gedurende genoemd tijdvak bij aankoop van postzegels van 10 ct, voor zover geen kinderpostzegels worden verlangd, de vorenbedoelde bijzondere postzegels worden verstrekt, tenzij bepaaldelijk om zegels van de gewone uitgifte wordt verzocht. Uitdrukkelijk wordt bepaald, dat met de verkoop niet vóór 15 December a.s. te 15 uur mag worden begonnen.

3. Indien op 15 Januari 1955 nog niet alle Nederlandse Statuut-postzegels zijn verkocht, kan de verkoop op de gebruikelijke wijze worden voortgezet en wel uiterlijk t/m 14 Februari 1955. Mochten ook dan nog exemplaren van deze zegels onverkocht blijven, dan behoren deze na de laatstgenoemde datum zo spoedig mogelijk op de voorgeschreven wijze aan de controleur te worden opgezonden.

Aan de directeuren wordt verzocht aan het eind van Februari a.s. te doen vaststellen, dat in de kassen en reservekassen — ook van het ressort — geen Statuut-postzegels meer aanwezig zijn.